

indgående med henvisninger til sammenligningsmateriale i museer i Nederlandene, England, Frankrig og Tyskland.

Ribe-udgravningsseriens første bind lover godt for de følgende, der vil udkomme i den orden, de er færdige til.

Ole Degn

Hans Bekker-Nielsen og Hans Frede Nielsen (udg.): *Nordboer i Danelagen. Den skandinaviske bosættelsestæthed i Danelagen med udgangspunkt i de sproglige vidnesbyrd. Første tværfaglige vikingesymposium.* (Engelsk Institut, Odense Universitet, 1982). 66 s., 16,50 kr.

Den for tiden florissante forskning i vikingetidens historie har naturligvis også inspireret til et tværvideenskabeligt samarbejde, især mellem filologer og historikere. Det første danske vikingesymposium blev afholdt i Odense den 27. april 1982, det andet på Moesgård i maj 1983. Dette vil man gøre til en årligt tilbagevendende aktivitet – et udmærket initiativ. I dette hefte foreligger de tre forelæsninger fra det første vikingetraf, hvilke alle behandler et emne, som har været livligt debatteret i de sidste tyve år. Navneforskeren Gillian Fellows Jensen behandler i diskussionsoplægget »Scandinavian Settlement in England: The Placename Evidence« problemerne vedrørende stednavnenes udsagnskraft om den nordiske indvandring. I en kortfattet forskningsoversigt karakteriserer han sine forgængere H. Smith, E. Ekwall, F. Stenton, P. Sawyer, K. Cameron, og G. Jones med særligt henblik på deres tolkninger af stednavne på *-by* og *-thorp*. Hovedproblemet for Fellows Jensen er, om det overhovedet er muligt at afgøre, om de »nordiske« sted-

navne faktisk blev udmyntet af skandinaviske vikinger, og hvornår stednavnet opstod, hvilket kompliceres af det faktum, at de engelske og nordiske sprog i høj grad ligner hinanden, hvad enten man har at gøre med »prævikingetid«, tidlig eller sen vikingetid. Som arbejdshypotese opstiller forfatteren den teori, at man som følge af vikingebosættelsen begyndte at sælge og købe mindre jordenheder i landet, hvilket skulle have resulteret i et behov for at navngive eller fastslå ældre navne, noget som til dels bekræftes af samtidige dokumenter. En interessant tese, som forfatteren bør gå videre med. Lektor Niels Lund fastslår derefter i et friskt og veloplagt indlæg »Vikinger og stednavne«, at historikerne så sandelig ikke bare skal bøje sig for filologernes tolkninger – de bør selv aktivt gå ind i den filologiske diskussion, da sprogforskerne så tit bruger og misbruger en historisk metode. Lund diskuterer især *-thorp*-navnene og kommer til det resultat, at man må være yderst forsigtig i brugen af de sproglige kriterier, hvis man skal diskutere spørgsmålet om en massiv indvandring til England og en omfattende skandinavisk indflydelse på det engelske sprog. Lektor Torben Kisbye, Århus universitet, foretager til sidst i forelæsningen »Danelagen – sprogstruktur, befolkningsstruktur« en analyse af de sproglige levn, som man genfinder dem på runesten, i de islandske sagaer og andre skriftlige kilder og prøver på at finde holdepunkter for opfattelsen, at det nordiske sprog har bidraget til at forandre strukturen i engelsk i vikingetiden. Han afviser dog tanken om, at nordisk skulle have været et overklassesprog i England. De sproglige levn fra nordisk kan kun forklares gennem antagelsen af en omfattende sekundær immigration gennem hele 900-tallet, hævder han. Dette er naturligvis en tese, som man ikke har

mulighed for at få bekræftet i kildematerialet.

Som helhed altså et stimulerende bidrag til den videnskabelige debat i emnet. Dog savner man i høj grad et referat af den efterfølgende diskussion, for det er jo her den virkeligt tværfaglige debat kommer til udtryk. Man kunne også have ønsket sig en litteraturliste samt en lidt bedre introduktion til emnet for udenforstående end det yderst korte forord, der forresten godt kunne have været skrevet på et bedre dansk.

Michael Linton

Torben Kisbye: *Vikingerne i England – sproglige spor*. (Akademisk Forlag, 1982), 160 s., 98,- kr.

»Som klinte blandt hveden« var vikingerne begyndt at føre sig frem i det engelske rige, klager kong Æthelred i et diplom fra 1004, to år efter at man havde gjort et desperat forsøg på at udrydde indvandrerne i en slags Bartolomæusnat. Mellem ofrene var Svend Tveskægs søster Gunhild. Enhver militær overlegenhed blev udmyntet i penge – danegæld. Kong Svend erobrede senere hele England, og hans søn Knud den Store herskede over et nord-søimperium. I 1066 vandt Vilhelm af Normandiet riget, og nogle år senere begyndte han at skrive hele landet i mandtal i den store jorde- og skattebog *Domesday Book*, som indeholder så mange nordiske personnavne, at ca. 70 end ikke er kendt i vore hjemlige kilder. Lektor Torben Kisbye, Engelsk Institut, Århus Universitet, har forfattet den første afhandling på dansk om de sproglige spor efter vikingerne – i visse dele af Storbritannien er stednavnegivningen næsten rent nordisk. Bogen er et indlæg i den videnskabelige debat om indvandringens omfang, hvor to retninger præger forskningen.

De fleste forskere mener, som allerede *Johs. Steenstrup* for 100 år siden, at der har været en vældig nordisk indvandring. Andre hævder, som f.eks. for nylig den engelske forsker *P.H. Sawyer*, at der kun har været tale om en ubetydelig bosættelse. Hvem har ret?

Kisbye indleder med en stort anlagt gennemgang af vikingernes hele ekspansion fra Rusland i øst til Spanien i vest. Derefter behandler han vikingetogterne til England, som de kan udlæses af de skriftlige kilder, og han har her en tendens til at fastslå facts, hvor en historiker nok ville udtrykke sig med lidt større forsigtighed. Udmærket er at han betoner Irlands rolle som basis for indvandringen til England fra vest.

Forfatteren gennemgår derefter med udgangspunkt i faglitteraturen de sproglige levn i samtlige skriftlige kilder og påviser, at der er en mængde nordiske personnavne, slægtsnavne og stednavne (f.eks. med endelsen -thorp, -toft, -thwaite, -garth, -beck, -dale, -holm, -scough, -lith, -keld, -gate) og marknavne, samt at der sågar er spor af nordiske sprogformer i den engelske grammatik. Forfatteren kan også bidrage med synspunkter på administration, udmøntning, lov og ret og de sociale klasser.

I det sidste kapitel »*Danelagens byggelsehistorie*« opsummerer Kisbye sine resultater. Hans arbejdshypotese er, at han må regne med en omfattende indvandring i form af fredelig immigration i tiden efter Regnar Lodbrogs store vikingehær i 865. Der må have været kontakt mellem Danelagen og hjemlandet op gennem 900-årene, og der må også have været et tilskud af kvinder fra Norden »uden hvilke den sproglige overlevn frem til ca. 1100 straks bliver vanskeligere at sandsynliggøre. Teorien om sekundære immigrationer er da også noget, der støttes